

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра виконавського мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія, теорія та методика виконавства
(струнно-смичкові інструменти)

Освітня програма Музичне мистецтво

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 11 від «28» серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія, теорія та методика виконавства
Рівень вищої освіти	бакалавр
Викладач (-і)	Волошук Юрій Іванович
Контактний телефон викладача	+380997452710
Е-mail викладача	zam_art@ukr.net
Формат дисципліни	лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів
Обсяг дисципліни	180 год., 6 кредитів ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	–
Консультації	
2. Анотація до курсу	
<p>Одне з найважливіших завдань українських вищих музичних навчальних закладів полягає в підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних до виконавської та педагогічної діяльності. З цією метою у вищих навчальних закладах, де здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю “Музичне мистецтво”, у навчальні плани введено курс “Історія, теорія та методика виконавства”, якому належить важлива роль у циклі спеціальних дисциплін.</p> <p>Теоретичні положення курсу методики ґрунтуються на досвіді майстрів української скрипкової школи й на педагогічних досягненнях кращих представників європейського скрипкового мистецтва минулого та сучасності. Вивчаючи історичні аспекти становлення скрипкових шкіл, висвітлюючи основні принципи викладання гри на скрипці, вони дають студентам загальне спрямування в їхній педагогічній та виконавській практиці, допомагають аналізувати й узагальнювати власні педагогічні навички.</p> <p>Досвід роботи українських вищих навчальних музичних закладів показав, що підготовка студентів до педагогічної діяльності не може обмежуватися ознайомленням з такими суто методичними проблемами навчання, як визначення музично-виконавських здібностей дітей, методика проведення уроку на різних етапах навчання, принципи роботи над вивченням музичних творів тощо. Успіх педагогічної роботи залежить ще й від засвоєння теоретичних основ скрипкового виконавства, які охоплюють питання аналізу природи скрипково-технічних прийомів, форми пристосування до них організму людини, процесу планомірного розвитку окремих сторін музичних здібностей і музичного мислення вихованців у зв’язку з опануванням специфіки інструменту.</p> <p>Отже, сформований фахівець у галузі музичного мистецтва мусить знати історію виконавського мистецтва, орієнтуватися у виконавських та композиторських стилях. Він також повинен розуміти, якою має бути методика навчання і чого саме треба навчати. Якщо випускник матиме виразне уявлення не лише про можливі шляхи навчання, а й про цілі, на досягнення яких повинні бути спрямовані його зусилля, то це допоможе йому вести педагогічну роботу творчо і цікаво.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><u>Метою</u> викладання навчальної дисципліни “Історія, теорія та методика виконавства (струнно-смичкові інструменти)” є всебічне вивчення студентами вищих мистецьких навчальних закладів історії скрипкового мистецтва країн Європи; розвиток художнього кругозору студентів і їх здатності орієнтуватися в різноманітних стилях і напрямках в галузі скрипкового виконавства, педагогіки і творчості; вивчення широкого кола питань, пов’язаних з проведенням уроку зі спеціального інструменту (скрипка) на різних етапах навчання, з</p>	

особливостями роботи над інструктивним матеріалом та музичними творами різних форм і жанрів.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Історія, теорія та методика виконавства (струнно-смичкові інструменти)” є:

- знання основних етапів становлення та розвитку скрипкового мистецтва країн Європи;
- вивчення історії виникнення струнно-смичкових інструментів;
- ознайомлення з найбільш відомими європейськими школами скрипкового виконавства;
- досконале володіння матеріалом з історії скрипкового виконавства, педагогіки та творчості в Україні;
- ознайомлення з анатомо-фізіологічними особливостями виконавського апарату скрипаля;
- вивчення методики проведення уроку на різних етапах навчання;
- оволодіння теоретичними основами скрипкового виконавства, які охоплюють питання аналізу природи скрипково-технічних прийомів, форми пристосування до них організму людини, процесу планомірного розвитку окремих сторін музичних здібностей і музичного мислення учнів у зв'язку з опануванням специфіки інструменту;
- узагальнення загальномузичних та специфічних засобів фразування на скрипці;
- усвідомлення особливостей роботи над інструктивним матеріалом та художніми творами; знання основних етапів роботи над музичним твором.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості розвитку жанрів скрипкової музики на різних історичних етапах;
- загальні художні тенденції у скрипковому виконавстві провідних європейських держав;
- скрипкову творчість композиторів докласичного, класичного, романтичного стильових напрямів, а також скрипкові композиції сучасних українських та зарубіжних авторів;
- основні педагогічні та методичні принципи представників європейських скрипкових шкіл – фундаторів скрипкового виконавського мистецтва;
- основні етапи в розвитку українського скрипкового мистецтва;
- характерні особливості Київської, Одеської, Харківської та Львівської скрипкових шкіл;
- методику роботи над основними компонентами скрипкового виконавства (звуком, інтонацією, метро-ритмом, фразуванням, штриховою технікою, зміною позицій, вібрацією);
- роль і місце інструктивного матеріалу у процесі формування виконавських навичок;
- основні закономірності роботи над творами великої форми, поліфонічними творами, камерними ансамблями;
- особливості навчального процесу в скрипкових класах музичних училищ та вищих навчальних закладів;
- засоби подолання сценічного хвилювання в процесі виконавської діяльності.

вміти:

- визначати стиль, образно-драматургію і специфіку виразових засобів найбільш значущих скрипкових творів;
- інтерпретувати найвідоміші скрипкові композиції А.Вівальді, Д.Тартіні, Й.Баха, В.Моцарта, Л.Бетховена;
- здійснювати формотворчий та виконавський аналіз скрипкових мініатюр та творів великої форми сучасних українських композиторів.

Вміти формувати основні принципи виконавської школи навчання на струнно-смичкових інструментах, які полягають у:

- прищепленні навичок осмислювання задуму композитора, вихованні вміння виставляти художньо-обґрунтоване виконавське завдання і правдиво виражати художньо-образний зміст музичного твору на основі точної передачі нотного тексту;
- вихованні навичок творчої інтерпретації музичного твору;
- розвитку досконалої технічної майстерності виконавця як засобу для вираження художнього змісту;

формуванню раціональної техніки опрацювання музичного твору.					
5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			60		
практичні / семінарські			30		
самостійна робота			90		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий		
I, IV	Музичне мистецтво	I - II	Нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
I семестр					
Змістовий модуль 1					
Історія виникнення струнно-смічкових інструментів.	семінар	1-3, 14, 16, 28	1	макс. 100 б.	вересень
Італійське скрипкове мистецтво XVI-XVIII століть. Творчість А.Кореллі, П.Локателлі, А.Вівальді,	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	вересень
Німецьке скрипкове мистецтво XVI-XVIII століть. Творчість Й.Баха. Австрійське скрипкове мистецтво XVI-XVIII століть. Скрипкова творчість В.Моцарта.	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	вересень
Польське та чеське скрипкове мистецтво XVI-XVIII століть.	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	жовтень
Школа Паризької консерваторії XIX століття. Педагогічні та методичні здобутки Байо, Роде і Крейцера. Німецька скрипкова школа XIX століття. Виконавська та композиторська творчість Л.Шпора та Ф.Давида.	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	жовтень
Бельгійська школа XIX століття та її зв'язок з французьким виконавським мистецтвом. Виконавська та композиторська творчість Ш.Беріо, А.Вьєтана, Е.Ізаї.	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	жовтень
Н.Паганіні – найвизначніший представник віртуозно-романтичного стилю.	семінар	1-3, 14, 16, 28	1	макс. 100 б.	листопад

Польська скрипкова школа XIX століття. Виконавська та композиторська творчість К.Ліпінського, А.Контського та Г.Венявського.	семінар	1-3, 14, 16, 28	2	макс. 100 б.	листопад
I семестр Змістовий модуль 2					
Російське скрипкове мистецтво від витоків до 1850 року.	семінар	5-13, 19, 20, 22, 29, 31	1	макс. 100 б.	листопад
Російське скрипкове мистецтво 1850-1917 років.	семінар	5-13, 19, 20, 22, 29, 31	1	макс. 100 б.	грудень
Російське скрипкове мистецтво радянського періоду.	семінар	5-13, 19, 20, 22, 29, 31	1	макс. 100 б.	грудень
Скрипкова та камерно-ансамблева творчість російських композиторів.	семінар	5-13, 19, 20, 22, 29, 31	1	макс. 100 б.	грудень
Українське скрипкове мистецтво від витоків до 1917 року.	семінар	5-13, 19, 20, 22, 29, 31	1	макс. 100 б.	грудень
IV семестр Змістовий модуль 1					
Постановка правої руки скрипалю.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	лютий
Звуковидобування як основа виконавського мистецтва.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	1	макс. 100 б.	лютий
Штрихова техніка як виражальний засіб скрипкового виконавства. Класифікація штрихів.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	лютий
Штрихи як засіб фразування, зв'язок штрихів та динаміки.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	березень
Постановка лівої руки скрипалю.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	березень
Зміна позицій. Основні елементи руху лівої руки.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	1	макс. 100 б.	березень
Типи переходів за Янкелевичем.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	квітень
Аплікатура, загальні поняття. Принцип вибору аплікатури в залежності від стилю твору та манер виконання.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	1	макс. 100 б.	квітень
Інтонація, визначення поняття. Індивідуальна інтонація та гра в ансамблі. Залежність інтонації від регістру, темпу, вібрації та ін. Типові помилки в інтонуванні.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	1	макс. 100 б.	квітень

IV семестр Змістовий модуль 2						
Вібрато як виконавська навичка і як засіб художньої виразності. Характеристики вібрато. Види. Розвиток навичок художнього гозастосування вібрато.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	1	макс. 100 б.	квітень	
Ритм, метр. Темп, його роль у синтезі музичного цілого.	практичне заняття	32-33, 48, 52-55, 58-61, 65	0,5	макс. 100 б.	травень	
Динаміка і музична виразність. Динамічний план твору.	практичне заняття	44, 46, 47, 49, 50, 63	1	макс. 100 б.	травень	
Фразування: художні засоби; штрихи та артикуляція. Агогіка як засіб фразування	практичне заняття	44, 46, 47, 49, 50, 63	1	макс. 100 б.	травень	
Етапи роботи над музичним твором.	практичне заняття	44, 46, 47, 49, 50, 63	1	макс. 100 б.	червень	
6. Система оцінювання курсу						
Загальна система оцінювання курсу	<u>I семестр</u> Змістовий модуль 1 – 25 балів Змістовий модуль 2 – 25 балів Іспит – 50 балів Підсумкова оцінка – 100 балів <u>II семестр</u> Змістовий модуль 1 – 25 балів Змістовий модуль 2 – 25 балів Іспит – 50 балів Підсумкова оцінка – 100 балів					
Умови допуску до підсумкового контролю	До складання іспиту допускаються студенти, які за результатами двох змістових модулів набрали не менше як 25 балів.					
7. Політика курсу						
Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія, теорія та методика виконавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Музичне мистецтво». Предметом вивчення навчальної дисципліни є питання історії скрипкового виконавства країн Європи як цілісного, взаємопов'язаного процесу, а також теоретичні основи виконавського мистецтва та методика викладання гри на скрипці. Міждисциплінарні зв'язки: Сучасний етап мистецької освіти характеризується пошуками нових підходів до навчально-виховних завдань, що вимагає підготовки нової генерації виконавських кадрів. Навчальна дисципліна «Історія, теорія та методика виконавства» займає вагомe місце в переліку нормативних дисциплін, таких як: історія світової та української музики, музична психологія, музична педагогіка, а також інших дисциплін, що передбачені навчальним планом при підготовці майбутнього фахівця, оволодіння якими допомагає студентам якнайкраще опанувати свій фах. Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: 1. Історія скрипкового виконавства країн Західної Європи. 2. Історія скрипкового виконавства слов'янських народів. 3. Теоретичні основи скрипкового виконавства. 4. Методичні засади викладання гри на скрипці На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин (90 – аудиторна робота, 90 – самостійна робота), 6 кредитів ECTS.						
8. Рекомендована література						
Історія виконавства						
1. Бахталовська О. Інтерпретації виконавського романтичного стилю у скрипковій музиці XIX						

століття: навчально-методичний посібник. - Ів.-Франківськ: Симфонія форте, 2011. - 188 с.
2. Белецкий И. Антонио Вивальди. – Л., 1975. – 87 с.
3. Благовещенский И.П. Из истории скрипичной педагогики. – Минск, 1980.
4. Витачек Е.Ф. Очерки по истории изготовления смычковых инструментов. – М., 1964.
5. Волощук Ю.І. Діяльність консерваторії Галицького музичного товариства у Львові з підготовки скрипалів-професіоналів та аматорів // Посвіт: наукове видання УЦКД та КНУКіМ. – 2000. – Вип. 1. – С. 11-13.
6. Волощук Ю.І. Концертне життя Галичини і виконавсько-пропагандистська діяльність провідних галицьких скрипалів (1848-1939). – К.: Знання, 1999. – 33с.
7. Волощук Ю.І. Музичні навчальні заклади Галичини у підготовці скрипалів-професіоналів і аматорів (1848-1939). – К.: Знання, 1999. – 46 с.
8. Волощук Ю.І. Початок світлої доби. Скрипкова музика композиторів Галичини 20-30-х років у контексті розвитку європейського імпресіонізму // Українська культура. – К., 1999. – №10. – С. 34-35.
9. Волощук Ю.І. Скрипкова музика композиторів Галичини 1919-1939 років у контексті розвитку європейського модернізму // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Вип. 3. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – С. 161-169.
10. Волощук Ю.І. Скрипкова музика у творчості композиторів Галичини: національні традиції і європейські модерністські тенденції. – К.: Редакція «Бюлетеня ВАК України», 1999. – 40 с.
11. Волощук Ю.І. Скрипкове виконавське мистецтво Східної Галичини другої половини ХІХ — першої третини ХХ століття: національні традиції та поліетнічні культурні взаємини: навчальний посібник. - Ів.-Франківськ: Вид-во Прикарпатського нац. університету ім. В. Стефаника, 2012. - 130 с.
12. Волощук Ю.І. Спецкурс “Українське скрипкове мистецтво”: навчально-методичний посібник. - Ів.-Франківськ: Гостинець, 2002. - 83 с.
13. Волощук Ю.І. Фахова підготовка скрипалів у Вищому музичному інституті імені М. Лисенка: національні традиції та європейський мистецький досвід (1903-1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Вип. 2. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С. 37-45.
14. Вольдман Я.И., Токина Н.Н. Венское скрипичное искусство XVIII-XIX веков. – Саратов, 1978.
15. Вуйтевич Е. Историческое развитие польско-русских музыкальных связей в области смычкового исполнительства: Автореф. дисс. ... канд. иск. – М., 1987.
16. Гинзбург Л., Григорьев В. История скрипичного искусства. – М., 1990. – Т.1. – 285 с.
17. Гинзбург Л.С. Джузеппе Тартини. – М., 1969.
18. Григорьев В.Ю. История польского скрипичного искусства XIX века: Автореф. дисс. ... канд. иск. – М., 1981.
19. Заранський В.І. Український скрипковий концерт. Тенденції жанрово-стильової динаміки: Автореф. дис. ... канд. мист. – К., 2001.
20. Капилов А.Л. Развитие скрипичного искусства в Белоруссии в XIX – начале XX вв.: Автореф. дисс. ... канд. иск. – М., 1981.
21. Колбин Д.П. Скрипичные концерты В. Моцарта: Автореф. дисс. ... канд. иск. – М., 1970.
22. Котляров Б.Я. О скрипичной культуре в Молдавии. – Кишинев, 1955.
23. Крих Т. Юрій Крих: Спогади. Статті. Рецензії. Листування. – Коломия: Вік, 1996. – 96 с.
24. Лапсюк В. Джерела української скрипкової культури // Музика. – К., 1981. – №6. – С. 25-26.
25. Лапсюк В. Київський скрипаль М. Сікард // Музика. – К., 1984. – №4. – С. 30-31.
26. Лисько З. Роман Придаткевич (до 100-річчя від дня народження) // Музика. – К., 1995. – №6. – С. 22.
27. Михальчишин Я. З музикою кризь життя. – Львів: Каменяр, 1992. – 232 с.
28. Раабен Л. Жизнь замечательных скрипачей. – М., Л., 1967.
29. Раабен Л. История русского и советского скрипичного искусства. – Л.: Музыка, 1978. – 199 с.
30. Черепанин М.В. Музична культура Галичини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.: Монографія. – К.: Вежа, 1997. – 328 с.

31. Ямпольский И.М. Русское скрипичное искусство: Очерки и материалы. – М., Л.: Музгиз, 1951. – Т.1. – 516 с.
Теорія та методика виконавства
32. Агарков О. Вибрато в игре на скрипке. – М., 1956.
33. Ауэр Л. Моя школа игры на скрипке. – М., 1965.
34. Барановский П., Юцевич Е. Звуковысотный анализ свободного мелодического строя. – М., 1956.
35. Беленький Б., Эльбойм Э. Педагогические принципы Л.М.Цейлина. – М., 1990.
36. Волощук Ю.І. Діяльність консерваторії Галицького музичного товариства у Львові з підготовки скрипалів-професіоналів та аматорів // Посвіт: наукове видання УЦКД та КНУКіМ. – 2000. – Вип. 1. – С. 11-13.
37. Волощук Ю.І. Концертне життя Галичини і виконавсько-пропагандистська діяльність провідних галицьких скрипалів (1848-1939). – К.: Знання, 1999. – 33с.
38. Волощук Ю.І. Музичні навчальні заклади Галичини у підготовці скрипалів-професіоналів і аматорів (1848-1939). – К.: Знання, 1999. – 46 с.
39. Волощук Ю.І. Фахова підготовка скрипалів у Вищому музичному інституті імені М.Лисенка: національні традиції та європейський мистецький досвід (1903-1939 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Вип. 2. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С. 37-45.
40. Благой Д. Мистецтво камерного ансамблю і музично-педагогічний процес // Камерний ансамбль. – М., 1979.
41. Гинзбург Л., Григорьев В. История скрипичного искусства. – М., 1990. – Т.1. – 285 с.
42. Гинзбург Л.С. Камерна музика в сучасній музичній практиці // Камерний ансамбль. – М., 1979.
43. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением. – М., 1954.
44. Готсдинер А. Подготовка учащихся к концертным выступлениям // Методические записки по вопросам музыкального образования. Вып.3. – М., 1991. – С. 182-192.
45. Гринберг М., Пронин В. В классе П.С.Столярского // Музыкальное исполнительство. – М., 1970. – Вып. 6. – С.162-193.
46. Гундер Л. Плюралізм інтерпретації як формування художньої концепції камерно-інструментального виконавства // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Випуск III. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – С. 19-25.
47. Зибцев О.Л. З досвіду роботи педагога класу камерного ансамблю // Камерний ансамбль. – М., 1979.
48. Камилларов Е. О технике левой руки скрипача. – М., 1961.
49. Князев В. Сценічне хвилювання у концертній діяльності виконавця // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Випуск III. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – С. 41-48.
50. Коган Г. У врат мастерства. – М., 1961.
51. Мострас К. Динамика в скрипичном искусстве. – М., 1956.
52. Мострас К. Интонация на скрипке. – М., 1948.
53. Мострас К. Ритмическая дисциплина скрипача. – М., 1951.
54. Мострас К. Система домашних занятий скрипача. – М., 1956.
55. Муратов С. Образно-художественные и технические ресурсы штриховой техники скрипача: Дисс.... канд. иск. – К., 1993.
56. Раабен Л. История русского и советского скрипичного искусства. – Л.: Музыка, 1978. – 199 с.
57. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. – Ч.1. – К., 1974.
58. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. – Ч.2. – К., 1982.
59. Струве Б. Типовые формы постановки рук у инструменталистов (смычковая группа). – М., 1932.
60. Струве Б. Вибрация как исполнительский навык игры на смычковых инструментах. – М., 1933.
61. Струве Б. Пути начального развития скрипачей и виолончелистов. – М., 1952.
62. Фикельберг Н. Яворский Б. об исполнительстве // Музыкальное исполнительство. - №10. – М.: Музыка, 1989. – С.50-54.
63. Юсов С.О. Видатні викладачі скрипкових класів Київської консерваторії // Українське музикознавство. – К., 1989. - Вип.25. – С.5-19.

64. Ямпольский И. Основы скрипичной аппикатуры. – М., 1955.

Викладач _____ /Волощук Ю.І./